

XI. DRUŽINA

- primarna, neformalna družbena skupina v kateri se izvaja primarna socializacija
- je družbena institucija, znotraj nje družinski člani opravljajo določene vloge
- brez otrok družine NI!!

Naloge družine:

- VZGOJA in VZREJA otrok
- primarna soc. Mehanizmi učenja (posnemanje, opazovanje, ...)
- izvajanje neformalnega druž. nadzora

Sorodstvo:

- Označuje → posamezniki
(ki jih oblikujejo skupni prednik: krvno/biološko sorodstvo)
- zakonska zveza
(sorodstvo preko moža, žene)
 - posvojitev (sorodstvo na podlagi posvojitvev otrok)

Gospodinjstvo:

= skupnost ljudi, ki živijo pod isto streho in skupaj trošijo materialne dobrine

VRSTE gospodinjstva:

- ✱ SAMSKO gosp. (v njem živi ena oseba)
- ✱ Gosp. izvenzakonskih partnerjev brez otrok (2 osebi)
- ✱ DRUŽINSKO gosp. (vsaj eden starš in otroci)
- ✱ ŠIRŠE gosp. (poleg jedrne družine živijo še nekateri sorodniki oz. Drugi člani)

Tipi zakonskih zvez:

- **monogamija** (zveza z enim partnerjem)
- **bigamija** (zveza z dvema partnerjema, ki ni dovoljena – kaznivo dejanje)
- **poligamija** (zveza z več partnerji)
 - **poliginija** (zakonska zveza, kjer ima en moški več žena – Islam – za ohranitev vrste)
 - **poliandrija** (zakonska zveza, kjer ima ena ženska več mož – Tibet, Indija – za ohranitev zemlje)
- **kriterij razlikovanja zakonske zveze:**
 - **eksogamija** (prepoveduje zvezo med določenimi sorodniki)
 - **endogamija** (govori o tem s kom je želeno, da skleneš zakonsko zvezo)

Tipi zakonskih zvez glede na kraj bivanja zakoncev:

1. **MATRILOKALNE ZZ** → Zakonca živita v skupnosti materine družine.

2. **PATRILOKALNE ZZ** → Zakonca živita v skupnosti očetovih sorodnikov

3. **NELOKALNE ZZ** → O njih govorimo, kadar zakonca živita samodejn.

Nekoč: je zz bila NUJEN el. Družine; družina ki se ni oblikovala s pomočjo zz ni bila zakonsko priznana, otroci pa so imeli status izvenzakonskih otrok.

DANES: je zz lahko el. Družine, ni pa nujno.

IZVEN ZAKONSKE SKUPNOSTI:

* Skupnosti v kateri 2 osebi nasprotnega spola živita v skupnem gospodinjstvu že dalj časa.

* Te skupnosti so lahko element družine

ISTOSPOLNE SKUPNOSTI:

* So skupnosti v kateri živita partnerja istega spola, dalj časa.

* nekatere države se te skupnosti legalizirale-partnerja se lahko poročita

*redke države so omogočile tudi posvojitvev otrok

*v slo. Istospolni nimajo statusa.

STRUKTURA DRUŽINE:

JEDRNA ali NUKLEARNA DRUŽINA

- je dvogeneracijska
- sestavljajo jo starši in otroci (biološki ali posvojeni)
- **družina orientacije** (je družina v kateri smo se rodili – imamo vlogo otroka)
- **družina prokreacije** (je družina, ki si jo sami ustvarimo – imamo vlogo starša, moža/žene)
- Zasledimo jo v 19.stol s pojavom industrializacije družbe.

RAZŠIRJENA DRUŽINA(starši+starši+otroci)

- je družina, ki vključuje več kot dve generaciji in je pomembna ekonomska skupnost
- njeni člani pričakujejo pomoč in emocionalno podporo
- je bolj trajna in stabilna, saj se neprestano obnavlja...največ na podeželju

VELIKA DRUŽINA

- sestavlja jo več jedrnih družin, ki živijo v skupnem gospodinjstvu
- lahko je razširjena **vertikalno** (dedek, starši, otroci) in **horizontalno** (starši, otroci, tete in strici, bratranci)

MODIFICIRANO RAZŠIRJENA DRUŽINA

- sestavljajo jo sorodstveno povezane jedrne družine
- ne živiš s sorodniki, vendar imaš z njimi pogoste stike

REORGANIZIRANE DRUŽINE

- so družine, kjer je vsaj eden od staršev že prej imel lastno družino
- torej je v družini vsaj eden od staršev socialni in ne biološki
- mednje prištevamo dopolnjene družine, komunske oblike družinskega bivanja in reorganizirane družine istospolnih partnerjev

DELITEV DELA in VLOG v DRUŽINAH

Odnosi v družini

Vrste odnosov v družini: 😊 spolni odnosi

😊 partnerski odnosi (odnosi med zakonci)

😊 generacijski odnosi (odnosi med starši in otroki)

ločimo simetrično in asimetrično delitev vlog:

- **asimetrična - segregirana** (družinsko življenje je podrejeno volji enega od partnerjev – kjer prevladuje volja moža govorimo o patriarhalni asimetrični delitvi vlog)
- **simetrična – integrirana** (partnerja si delo in odgovornosti za družinsko življenje enakomerno delita)
- **delitev vlog je odvisna od:** strukture družine, strukture kulturnega okolja, položaja družine na družbeni lestvici

Nekoč: so prevladovali asimetrični odnosi v družini. Začetki z industrializacijo družbe v 19.stol.Po II. Sv.vojni so se začeli spreminjati odnosi med družinskimi člani v sr. In višjem razredu,kasneje tudi v nižjem.

Vzroki za spremembe: zlom razširjene delavske družine, spremenejten odnos žensk do svojih vlog in doveztnost večine moških za te spremembe

DRUŽINA NEKOČ IN DANES!

DANES: ▶ Razpad razširjene družine in oblikovanje jedrne ali nuklearne družine

- ▶ imamo še ostale oblike druž. življ.: enostarševske, reorganizirane...
- ▶ majhno št. otrok
- ▶ simetrična delitev vlog
- ▶ EGALITARNA (enakost) zakonska skupnost
- ▶ svoboda izbira zakonskega partnerja
- ▶ ločenost druž. življenja in sfere dela
- ▶ sprememba funkcij družine: poudarek na čustvenih odnosih: vzpodbude, ljubezen, pomoč...

Na oblike družine in načine družinskega življenja. Vplivajo naslednji dejavniki:

- **urbanizacija**, velikost stanovanja, ekonomska razvitost, možnost zaposlovanja, položaj družine v dr. strukturi, spremembe v odnosu do družine*
velikost stanovanja vpliva na strukturo družine in št. družinskih članov
- **ekonomska razvitost** in možnost zaposlovanja odločajo o tem v kakšni družini bo posameznik živel oz. ali se bo sploh odločil za lastno družino
- **spremenjen odnos družbe do družine** spremenjene norme, vrednote... živeti v enostarševski družini ali v družini neporočenih staršev ni več sramotno.
- **položaj izvirne družine** za življenje v enostarševskih druž. se odloča več pripadnikov nižjega druž. razreda kot višjega

NOTRANJI DEJAVNIKI:

Faze oz. Ciklusi družin →

1. priprava na starševstvo
2. starševstvo in skrb za otroka
3. osamosvojitvev otrok
4. upokojitev
5. vdovstvo
6. dom upokojencev

DEZORGANIZACIJA (razpadanje) DANAŠNJE DRUŽINE

- **na dezorganizacijo vplivajo:** razveze, migracije, demografske spremembe, oblikovanje obnovljene družine, manjša vloga religije
- **strukturna dezorganizacija** (o njej govorimo takrat, ko se spremeni oblika družine: smrt starih staršev, lastno gospodinjstvo...)
- **funkcijska dezorganizacija** (o njej govorimo takrat, ko družina ne opravlja svojih funkcij in so zato moteni medosebni odnosi: razveze, migracije...)

RAZVEZE ZAKONSKE ZVEZE

- **razlogi za razveze:**

1. PRAVNE SPREMEMBE (ker je v št. drž. po svetu razveza možna, se je ljudje poslužujejo)
 2. VPLIVI KULTURNIH RAZLIK (pripadnost različnih kultur prinaša nesoglasja, spori...)
 3. RAZLIČNA PRIČAKOVANJA OD ZZ (sledijo razočaranja...)
 4. SPREMENJEN ODNOS ŽENSK IN OKOLJA DO RAZVEZE (razveza ni grešna, in nespodobna)
 5. DEMOGRAFSKE SPREMEMBE (daljše življenjske omogoča več porok in razvez)
- POSLEDICE RAZVEZ → Porast enoroditeljskih družin, porast reorganiziranih**

družin, slabša ekonomska moč.....v slo. Se vsaka 3 zakonska zveza konča z ločitvijo.

VLOGA IN POMEN DRUŽINE

Funkcije družine :

1. Z VIDIKA POSAMEZNIKA : družina nudi posamezniku emocionalno podporo - deluje kot terapevtska skupnost...; je primarna in neformalna druž. skupina, ki posamezniku nudi trajnost odnosov; posamezniku daje določen status v družbi

2. Z VIDIKA DRUŽBE:

REPRODUKTIVNA FUNKCIJA

- je najbolj značilna za družino
- omogoča preživetje oz. ohranjanje rodu

EKONOMSKA FUNKCIJA

- v zgodovini je bila najpomembnejša
- družina je predstavljala pomembno proizvodno enoto
- vsi člani družine so obdelovali polja, otroci so bili pomembna delovna sila
- današnja družina je vse manj proizvodna enota in vse bolj enota potrošnje
- v vseh družbah družina proizvede ogromno količino materialnih dobrin in storitev
- večino gospodinjstevskega dela opravijo ženske, za to je to delo prezrto in manj cenjeno

SOCIALIZACIJSKA FUNKCIJA

- njena glavna naloga je vzgoja in skrb otrok

Negativna vloga družine → znotraj družine imamo negativne pojave:

1. EMOCIONALNA NAPETOST: marsikater posameznik ima občutek da se ga družina sramuje... temu sledi konflikti in napetost

2. OSAMLJENOST IN ZAVRTOST ŽENSK, ZLASTI GOSPODINJ: veliko žensk zaradi družine zapusti delo, kariero in otane doma, zaprte so v krog družine, z okoljem malo komunicirajo.

3. NASILJE V DRUŽINI: tip nasilja moža nad ženo in staršev nad otroki

posledice: zmanjševanje deleža družin, št. visoko izobražene ženske so raje kot za družino odločijo za kariero, slabše psihično počutje posameznika..

RAZLIČNE TEORIJE, KI SO SE UKVARJALE Z DRUŽINO

FUNKCIONALISTIČNA - PARSONS

- opozarjal je na pomembno vlogo socializacije v družini in v zagotavljanju čustvene stabilnosti odraslih članov in članic družine
- prepričan je bil, da sodobni industrijski družbi odgovarja tip majhne jedrne, od sorodnikov izolirane družine, s tradicionalno delitvijo spolnih vlog in funkcij
- imel je odklonski odnos do istospolnih partnerjev, saj je istospolna partnerja ne moreta imeti otrok – ni reprodukcije
- prav tako jih ne bi mogla socializirati, saj bi primanjkovala moška ali ženska vloga, kar pomeni da bi bila njihova funkcija v socializaciji minimalna

FEMINISTI

feministične kritike poudarjajo, da niso proti družini, temveč se zavzemajo za pravičnejšo in bolj sorazmerno delitev dela in odgovornosti

POJMOVANJA KATOLIŠKE CERKVE

- pripisuje družini velik pomen
- družina je za posameznika in skupnost zelo pomembna
- temeljila naj bi na zvezah med staršema
- po zakonodaji razveza zvez ni dovoljena

TEORIJE FAMILIZMA

- Izhaja iz predpostavke, da je veliko takšnih ljudi, ki se zapirajo znotraj kroga družine in so do zunanjega okolja celo sovražni

TEORIJE O DRUŽ. SKUPNOSTI, KI POVEZUJE POSAMEZNIKOVO INDIVIDUALNOST S SOCIALNO ODGOVORNOSTJO

*Po mnenju te teorije je družina prostor, v katerem se morata nujno povezovati posameznikova svoboda in socialna odgovornost.

DRUŽINA IN DRŽAVA → DRUŽINA je druž. institucija, ki je pod kontrolo države.

Država posega na družinsko področje:

- s predpisi, ki urejajo sklenitev zakonske zveze
- s predpisi, ki urejajo razmerja med starši in otroci
- z aktivno socialno politiko (dodajanje socialne pomoči, otroških dodatkov...)